

Sniglar, sniglar, sniglar

Foto: Lars Forslin

Många får idag sina trädgårdar invaderade av mördarsniglar och ger upp odlingen. Men med en bra och genomtänkt strategi kan man odla det mesta och överlista sniglarna.

Tillhör du dem som har fått din odling invaderad av mördarsniglar? Här får du tips och råd om hur du kan överlista de glupska sniglarna och åter få en blomstrande trädgård.

Text & foto: Karin Jansson

MITT ODLANDE KAN delas in i två faser: före och efter mördarsniglarna. Att odla utan mördarsniglar känns idag som en barnlek. Numera går en hel del av sommaren åt till att hålla åtminstone en del sniglar borta från mina plantor och ska man hålla en grönsaksodling igång en hel säsong har man på höstkanten med all säkerhet plockat och dödat många tusen sniglar.

Men även om mördarsniglarna nog har etablerat sig i vårt land för gott ska man inte ge slaget förlorat. Genom kunskap om sniglar- nas biologi och ett målmedvetet dagligt arbete kan man fortfarande få sin trädgård att blomstra. Någon möjlighet att helt utrota mördarsnigeln verkar inte finnas men genom att hålla antalet nere ger man växterna möjlighet att växa till sig och på så sätt bli mindre smakliga för sniglarna.

Spansk skogssnigel

Som de flesta idag känner till är det den spanska skogssnigeln, *Arion lusitanicus*, som vi benämner mördarsnigeln. Den har sitt ursprung i Spanien men började komma in i landet på 1980-talet. I sin ursprungliga miljö utgör den inget hot mot trädgårdar, troligtvis på grund av det torra klimatet och naturliga fiender. Här däremot, finns det inte många djur som gillar den och mördarsnigeln kan därför mer eller mindre obehindrat växa till sig i vårt fuktiga klimat.

Mördarsnigeln är hermafrodit vilket dock inte innebär att den kan befrukta sig själv. Det sägs att en snigel kan lägga 400 ägg under en säsong och tillväxten går explosionsartad eftersom de blir könsmogna efter 5 veckor.

På våren kryper unga sniglar som har övervintrat upp ur hålig-

heter i marken. De växer snabbt till sig och börjar försöka sig. Under sommaren ser man de fullvuxna sniglarna som är cirka 8-13 centimeter långa och ofta bruna till färgen. De dör på höstkanten men unga exemplar övervintrar. Kalla vintrar och torra somrar klarar sig sniglarna sämre men år som 2007, med mild vinter och blöt sommar, kan sniglarna föröka sig snabbt.

Andra sniglar

Det är omöjligt som amatör att artbestämma en snigel och ska man vara helt säker på att det är en mördarsnigel får man skicka in den till Naturhistoriska museet i Göteborg. Men, har du en brun till tegelfärgad snigel som snabbt sprider sig i trädgården kan du vara säker på att det är just mördarsnigeln. Skogssniglar är oftast svarta och trivs inte i första hand i trädgårdar.

I dina odlingar kan du däremot ha åkersniglar som är en betydligt mindre art. Åkersniglarna är bara några centimeter långa och gråaktiga i färgen. Det finns också svarta varianter. Panternsnigeln känns igen på sitt fläckmönster i svart, vitt och grått. De sägs inte äta upp trädgårdsväxter och man uppmanas därför att skona dem. Själv har jag problem med att de tar sig in i komposter där de kan vara mycket envisa. De har till och med tagit sig in i kaninernas burar så jag är inte helt förtjust i dem.

Snigelbekämpning

Sniglar kan bekämpas på en rad sätt. Oavsett vilka åtgärder man sätter in kommer man att bli tvungen att samla in och döda en hel del av dem. Enklast och skonsammast är att klippa huvudet av dem med en sekator eller att samla och frysa dem. Ibland ser man råd om att hålla ut salt eller ättika på dem men detta leder till en långsam och plågsam död för snigeln. Dessutom är det inte bra för växtligheten att sprida ut salt.

Man kan försöka hålla sniglarna borta genom att bygga barriärer och staket. Detta fungerar till viss del och håller antalet nere. I handeln finns en del preparat att köpa och man kan också genom sitt sortval minska sniglarnas skadeverknings i trädgården. Nedan går jag mer i detalj igenom de olika metoderna.

Naturliga fiender

Det finns få naturliga fiender i den svenska faunan. Sniglarna själva anses osmakliga av de flesta djur, främst på grund av den stora mängden slem.

Myskankor äter mördarsniglar och för den som har en gård kan det bidra till att hålla sniglarna nere om man låter myskankorna gå ute fritt. Men detta är knappast någon lösning för hemträdgården. Det finns uppgifter om att igelkottar äter sniglar men det har antagligen ingen praktisk betydelse. Mer glädjande är däremot att koltrastar och frigående höns har setts kalasa på dem. Detta innebär att svenska djur kan vara på väg att anpassa sig till denna nya invånare och att vi på sikt kan få lite hjälp i snigeljakten. Sniglarnas ägg äts också av en del djur, bland annat jordlöpare.

Städa trädgården

För att hålla sniglarna borta bör man förstå deras roll i naturen. Sniglar dras naturligt till avfall och deras jobb är att äta upp och rensa bort detta. Sniglarna upplever även svaga växter som avfall och de ger sig gärna på plantor som man nyss satt ut eftersom plantor blir försvagade under en tid efter utplanteringen.

Därför ser man ofta råd om att man ska hålla trädgården ren för att undvika sniglar. Det innebär att man ska ta bort skräp där de kan gömma sig på dagen, inte ha någon öppen kompost och sluta täckodla.

För den som strävar efter en naturenlig trädgård går de här tipsen rakt emot de ideal man har för odling. Det ligger naturligtvis en del i råden, men man bör samtidigt tänka på att ju mer städad trädgården är desto mindre nyttodjur får man in. En trädgård som ska odlas utan kemiska bekämpningsmedel behöver många insekter och djur för att hålla skadedjur i schack och för att djuren ska trivas krävs ett visst mått av oreda, det vill säga komposter och annat material där de kan bygga bo och föröka sig.

Har man en liten begränsad trädgård skulle det i och för sig gå att hålla den städad och relativt snigelfri men det passar inte för den som har en större yta. I så fall är det bättre att odla i bäddar och avgränsa dem med barriärer.

Eftersom mördarsniglarna har vuxit till sig till en onaturlig mängd på många ställen i vårt land verkar det som om deras naturliga instinkter har satts på spel, de äter helt enkelt allt de kommer över. Så att städa trädgården löser definitivt inte alla problem.

Täckodling

Bland dem som täckodlar finns olika åsikter. En del menar att det ökar förekomsten av sniglar, andra menar att det knappast gör saken värre. Nackdelen är att täcket ger ett bra skydd för sniglarna under dagen. Utan täcket måste de skydda sig längre bort och är det torra dagar kan de ha svårt att hinna ta sig fram till växterna på natten.

Jag gjorde själv ett experiment med sniglar och täckning sommaren 2006. Halva potatislandet täcktes med gräsklipp medan den andra halvan hade öppen jord. I början på denna torra sommar växte potatisen bra på hela landet men efterhand märkte jag att den del som inte var täckt fick angrepp av sniglarna. Potatisblasten som hade täcke såg däremot väldigt fin ut.

När jag började skörda potatisen upptäckte jag att sniglarna bodde under täckmaterialet. De höll sig alltså under täcket på dagen och på natten kröp de över till den andra halvan och åt av blasten. Den enda förklaring jag kan se till detta var att sniglarna upplevde potatisblasten som inte hade så bra förhållande som svag och att den därför skulle rensas bort.

Täckning kan dock slå olika ut och när det gäller andra grödor, till exempel grönkål, har jag inte lyckats hålla sniglarna borta

Mördarsniglar äter döda sniglar. Dödar man sniglarna genom att klippa av huvudet bör man gräva ned den döda snigeln, annars riskerar man att den blir ett lockbete som drar till sig ännu fler sniglar.

Sniglar är hermafrodit, det vill säga de har både honliga och hanliga könsorgan. Det sägs att om en snigel inte hittar en partner så kan den självbefrukta sig. Detta är dock en vandringssäggen. Sniglarna parar sig med varandra men de både ger och tar emot könsceller på samma gång.

genom att täckodla. Framför allt upplever jag att täckodling förvärrar snigelproblemen blöta somrar. Har man däremot en torr sommar förbättrar täckningen växternas motståndskraft vilket gör sniglarna mindre benägna att angripa dem.

Fällor

Sniglarna är aktiva på natten och kryper under dagen in under något skydd. Genom att lägga ut brädlappar och liknande kan man hitta sniglarna även på dagen. Det är bara att lyfta på brädlappen och så får man samla in de små krypen.

I många trädgårdsböcker rekommenderas ölfällor. Man gräver ned en plastburk i jorden och fyller den med öl. Ölen lockar sniglarna som sedan faller ned i burken och drunknar.

För några år sedan försökte jag mig på denna typ av fälla genom att gräva ned en glassburk så att endast en liten kant stack upp. Varje morgon kollade jag burken men några mördarsniglar hittade jag inte. En sen kväll när jag besökte min koloni upptäckte jag att ett antal mördarsniglar var på väg i riktning mot burken. När jag gick fram till fällan såg jag flera sniglar som hängde ned i burken och drack, sedan drog de sig upp igen.

Några sniglar fångade jag inte på detta sätt. Det enda jag hade ordnat var tydligen en pub och sniglarna verkade mycket nöjda med anordningen! Ett bra tips som jag senare sett på nätet är att bygga en fälla av en PET-flaska. Flaskans övre del skärs av, cirka 10 centimeter ned, och sätts tillbaka bakvänd, med tejp. Flaskan kommer då att likna en tratt och sniglarna kryper glatt in för att få öl. Däremot klarar de inte av att hitta ut.

Mördarsniglar

Sallat är något av det mest svårodlade om man har mördarsniglar i trädgården. Sniglarna älskar bladen och kan gömma sig under täckbladen på dagen. Här avslöjas en hel koloni när man lyfter på dessa. Här syns också hur täckbladen börjar vissna redan innan skörd, just sådant som sniglar gillar.

Tidningarna har också svämmat över av tips på olika medel som man kan lägga ut för att avskräcka sniglarna från att komma in i rabatterna. Kalk, kaffesump, ask, granbarr och krossade kastanjer är några av botemedlen som påstås ska hålla trädgården snigelfri. En bred sträng av kalk är effektivt så länge det inte regnar men i övrigt består nog de här tipsen av mer hopp och tro än vetande.

På marknaden

Snigelinvasionen i Sverige har gjort att många firmor har satsat på att ta fram redskap, medel, fällor och staket som ska skydda trädgården mot sniglar. Många av dem är mycket effektiva, problemet är ofta priset.

Staket finns av plåt och det finns också konstruktioner med elstängsel. *Elstängsel* kräver att man har tillgång till el men de som har använt dem intygar att de fungerar. Eftersom sniglarna har svårt att krypa upp och ned kan man hålla dem borta med hjälp av *plåtstaket* med ett hängande tak som de inte tar sig runt. Tyvärr är båda de här lösningarna dyra och ganska avancerade för hemmaodlaren. Men eftersom de preparat som finns att köpa också är dyra kan det säkert på sikt löna sig att satsa på ett snigelstaket.

Det finns flera fabrikat av *snigelgift* som baseras på järnfosfat. Medlen är preparerade med ett ämne som lockar sniglarna att äta det. Därefter drar de sig undan, slutar att äta och dör av svält.

Järnfosfat är effektivt men det krävs att man hela tiden lägger ut nytt gift vilket blir väldigt dyrt. Dessutom kan man på detta sätt döda andra sniglar som inte stör odlingarna.

Nyligen har det blivit godkänt att använda en parasit, en typ av *nematod*, mot sniglarna. Nematoden borrar sig in i snigeln och infekterar den vilket leder till att den dör. Genom att mördarsniglarna äter döda artfränder sprids sedan nematoden vidare. Enligt försäljarna dödar nematoden endast unga sniglar och medlet ska därför användas på våren för att förebygga snigelinvasion längre fram.

Rapporter från våra grannländer, där nematoden varit godkänd ett tag, berättar att nematoden fungerar bra. Men forskare varnar för att nematoden även kan angripa andra djur och att den dödar alla typer av sniglar.

På nätet har jag läst om en ny, tysk produkt som inte dödar men väl håller sniglarna borta. Den består av en oljig pasta av paraffin

som man stryker ut med pensel. Enligt reklamen kryper inte sniglarna över strängen.

Det som verkar bra med denna pasta är att den håller länge. Andra barriärmetoder försvinner så fort det regnar men denna sträng ska kunna ligga kvar en månad. En förpackning uppges räckta till 100 meter.

Kombinera metoder

Den som har hållit på och kämpat mot sniglarna ett tag kommer att upptäcka att det behövs en kombination av olika metoder för att få bukt med problemen.

Genom att odla i bänkar får man mindre ytor att hålla snigelfria och om man täcker gångarna mellan bänkarna med sand eller grus blir det svårt för sniglarna att krypa där vid torr väderlek. Enligt trädgårdsmästare Nils Åkerstedt (se Odlaren 2007-4) slipper han helt snigelproblemen genom att odla i sand och gräsklipp.

Om man bygger bäddar och har bräder runt kanterna kan man fästa ett nät som skydd. Nätet kan köpas i trädgårdsbutiker och det ska vara av en styv kvalitet. Nätet klipps i remsor och fästs med häftpistol. Eftersom sniglarna har svårt att krypa upp och ned håller det i alla fall de större mördarsniglarna borta.

Eventuella sniglar som redan finns i bädden kan man få bort genom handplockning i kombination med järnfosfatmedel. Man kan också lägga ut sådant runt plantor som just planterats ut eller vid grödor som just kommit upp.

Om plantorna kan räddas några veckor och får växa till sig hinner de bli lite grövre och då utgör de inte alls samma lockelse för sniglarna.

Det är också viktigt att tänka på hur man vattnar eftersom blöt jord lätt blir en autostrada för sniglarna. Vattna rejält på morgonen, men inte mer än att det översta jordlagret är torrt på kvällen. Det är också en fördel om man kan vattna precis i bäddarna och inte hela tomten. Torra trädgårdsgångar är svåra att ta sig fram på och bildar en barriär mot sniglarna.

Växtval

Det sägs ofta att mördarsniglar äter allt men det är inte riktigt sant. De gillar inte hårda och vedartade växter och det finns också en rad växter som avger ämnen som de inte gillar. Bland växter som sniglarna brukar lämna i fred finns ringblomma och gurkört liksom kryddväxterna timjan och oregano. Jag har också märkt att de är mindre förtjusta i bladväxter med rödaktiga blad, det gäller t ex sallat och grönkål.

Här följer info om varje grönsaksgrupp från mina egna odlingserfarenheter. Angreppen kan variera mycket beroende på klimatet och hur många sniglar man har.

Potatis: Mördarsniglarna kan ge sig på bladen om det inte finns så mycket annat att äta. Ofta brukar inte angreppen komma förrän senare på sommaren då själva potatisarna redan vuxit till sig. Sätt förgrodd potatis och driv den gärna under duk så hinner du få fram fin skörd innan sniglarna angriper.

Morötter: Inte någon favoritföda för sniglar. Ibland kan de ge sig på bladen senare på sommaren men angreppen brukar inte vara stora.

Rödbetor: Sällan svåra angrepp, men har man många sniglar kan de börja äta på betorna på höstkanten.

Palsternacka, rotpersilja: Jag har inte märkt av några angrepp.

Kälväxter: Mördarsniglarnas favoriter. Kälväxter är svåra att klara om man har många sniglar. Framför allt gäller det att vakta plantorna just när de har satts ut. Man kan sätta en plastburk eller en avklipp PET-flaska över plantan vid planteringen och lägga ut lite järnfosfat runt. Om man lyckas få plantorna att överleva någon månad klarar de sig ofta bra sedan. Det kan vara bra att dra upp fler

Om man odlar i bänkar med en träram runt så kan man använda sig av elstängsel. De båda trådarna är anslutna till en 24 volts skyddstransformator och när en snigel kryper över trådarna så att strömkretsen sluts så dör de omedelbart. Bilden är från Gunnebo slott där man har stora problem med sniglar. Se vidare länksamlingen nedan.

plantor än vad man behöver för att ersätta förlorade plantor. Det kan också vara idé att sätta ut plantorna vid torr väderlek och att inte vattna hela bädden. Istället får man vattna precis bredvid plantan så att det inte blir för lätt för sniglarna att ta sig fram.

Mjälla kålsorter som asiatiska bladväxter och salladskål är extra smakliga för sniglarna. Eventuellt kan man sätta dem som fångstgrödor och stå ut med att de blir uppätta mot att man klarar den andra kålen.

Lök: Sättilök brukar fungera bra men om man direktsår eller sätter ut plantor kan de stryka med. På sensommaren händer det att mördarsniglarna äter på lökblasten men det ger inte någon större skördeförlust.

Purjolök: Fungerar bra, i stort sett inga angrepp förrän sent på hösten då blasten hänger ned.

Majs: Mördarsniglarna har aldrig angripit mina majsplantor så detta är en av mina säkraste grödor.

Sallat: Något så lättodlat som sallat kan vara nästan omöjligt att odla om man har mycket sniglar. Så tidigt innan sniglarna har blivit så många. Denna skörd brukar bli den bästa. Använd grövre och röda sorter. Isbergsallat är i stort sett omöjligt eftersom det verkar vara en stor delikatess för sniglarna. Själv odlar jag sallat i höga lådor som jag lättare kan hålla snigelfria.

Gurka, squash, pumpa: Mördarsniglarna är mycket förtjusta i dessa plantor vid direktsådd. Ofta ser man inte ens röken av plantorna eftersom sniglarna äter upp dem så fort de sticker upp ovan ytan. Det kan löna sig att skydda plantorna med järnfosfat och/eller plastburkar första tiden. Sniglarna är extremt förtjusta i squash-blommor och de kryper ofta in och ligger kvar där över dagen. Om sniglarna äter upp blommorna innan det hinner ske en pollinering får man inga frukter.

Tomater: Ingen snigelföda, klarar sig utan angrepp.

Ärter, bönor: De kan behöva skyddas precis när de kommer upp, men när de väl har etablerat sig brukar de klara sig utan större angrepp. Höga arter gör det svårare för sniglarna att ta sig upp till bönorna/ärterna.

Selleri: Rotselleri går bra men sniglar har gett sig på stjälkselleri. Framför allt är det åkersniglarna som gillar stjälksellerin där de gömmer sig mellan stjälkarna.

Kryddväxter: De flesta klarar sig bra men sniglarna ger sig på dill och basilika.

Jordgubbar, smultron: Sniglarna bryr sig inte om plantorna men är förtjusta i bären. Ibland hittar man en ihopkrupen snigel inuti en jordgubbe. Av jordgubben är det då bara ett skal kvar. 🐌

Överst: Alla typ av barriärer som tvingar sniglarna att krypa upp och ned är effektiva. På marknaden finns metallstaket som tyvärr är kostsamma. Här en variant som har gjorts av en presenning.

Ovan: Kraftigt nät kan klippas i remsor och fästas med häftpistol. Eftersom sniglarna har svårt att krypa upp och ned kommer de i allmänhet inte över denna spärr.

Mer info på Internet

www.gnm.se • www.nematoder.se • www.mordarsnigel.com

<http://snigelbromsen.se> • www.bioplant.dk

www.nematoder.se/bygg_snigelfalla.php

www.gronamathilda.se • www.nrm.se

<http://home.swipnet.se/pegee>

Bok på nätet om mördarsniglar

På sajten www.snigelstopp.nu/ kan man beställa en e-bok om mördarsniglar. Författaren Tomas Wennström går i Effektiv bekämpning av mördarsniglar igenom det mesta man behöver veta om de ovälkomna trädgårdsbesökarna. Han berättar om sniglarnas biologi och livscykel och presenterar en fempunktsplan för att få bort sniglarna från trädgården.

Boken är en bra översikt över mördarsniglar, men priset på boken känns inte relevant. För 129,- får man ladda ned en pdf vilket känns väldigt dyrt med tanke på att nätet svämmar över av gratis information om mördarsniglar.

Prydnadsväxter som sniglarna inte gillar

Drakmynta, myntor, astrar, flox, lupin, stor prästkrage, salvia, studentnejlika, löjtnantshjärta, prydnadsgräs, rudbeckia, gullviva, rosor och kaprifol, astilbe, digitalis, echinacea, arter av geranium, julros, oregano, lammöra, praktlysing, luktärt, ringblomma, gurkört.

Johnny gör snigelprocessen kort

JOHNNY ANDREASSON i Stenungsund är känd får många av Odlarens läsare som innehavare av Runåbergs fröer. Johnny prodollar också sina sorter och har en del fröodling hemma på gården.

För cirka fem år sedan hittade Johnny och Barbro de första misstänkta sniglarna på grusvägen utanför huset. De skickade in prover till naturhistoriska museet och fick snart beskedet att det var fråga om den spanska skogssnigeln.

Sedan gick det snabbt: på några få år exploderade populationen och i och med att det finns stora gräsmarker runt odlingarna så finns nu en närmast outtömlig snigelbank som hela tiden invaderar odlingarna, det gäller alltså att vara på alerten om man ska få något kvar av grödorna.

I BÖRJAN PLOCKADE Johnny sniglarna för hand, men det blev alltför jobbigt för ryggen att gå nedåtböjdt och plocka sniglar. Johnny fick också tennisarm av att bära en tung hink hela tiden. Så ganska snart började han fundera på alternativa lösningar.

Efter lite funderande och experimenterade kom han fram till att ett uträtat skyffeljärn som man skarpslipade var det bästa. I och med att det helsmidda skyffeljärnet är ganska tungt så behöver man bara släppa det ett stycke ovanför snigeln och så är dess saga all.

Johnny oroade sig till en början för att det skulle bli kladdigt och äckligt med alla döda sniglar. Det visade sig dock att de torkar ut väldigt snabbt. Dagen efter är det bara en brun fläck kvar på gräset. Och talet om att sniglarna lever på sina döda artfränder är överdrivet menar Johnny. Han hittar bara enstaka sniglar som äter på de dödade och dessa expedieras för övrigt snabbt i sin tur.

ATT HÅLLA EFTER sniglarna har blivit en rutin att inkludera i skötseln på samma sätt som ogrärensning. Varje kväll tar Johnny en runda och i början på vår och försommar tar den ca ½ timme och inkluderar ca 50 sniglar, vilka då är 5-7 cm och ganska spåda. Blir det varmt och fuktigt väder så växer de till sig på nolltid och under juni-augusti så tar rundorna upp till två timmar och resulterar i 500-1000 sniglar. Rekordet för en kvällsrunda är 1290 sniglar!

Eftersom Johnny också odlar frö i Portugal har han fått tillfälle att jämföra förhållandena där och här. I Portugal är sniglarna knappast något större problem säger Johnny, därtill är det för torrt. Dessutom finns där gott om storkar som gärna kalasrar på sniglarna.

I Portugal är däremot trädgårdssnäckorna ett stort gissel. Snäckorna har ju dagskyddet med sig och kan krypa in i skalet varhelst den befinner sig, för att fortsätta sin aktivitet mot kvällningen. När man har miljontals snäckor i trädgården så gör de minst lika stor skada som sniglarna, menar Johnny. Uppenbarligen är summan av plågorna konstant.

Text & foto: Lars Forslin

Till vänster: Johnny filar bladet knivskarpt innan han ger sig ut på snigeljakt.

Ovan: Det uträtade skyffeljärnet gör ett mycket bra jobb säger Johnny. Tack vare tyngden och skärpan behöver man inte anstränga sig. Man bara släpper redskapet på snigeln.

Nedan: Mördarsnigeln före och efter behandling. Den döda snigeln torkar snabbt in och är ingen olägenhet menar Johnny, som varje kväll avlivar flera hundrasniglar i sin odling.

